

jaarverslag 2022
Natuurmuseum Brabant

natuur
museum
brabant

Inhoud

<i>Woord vooraf</i>	5
<i>Bericht van de Raad van Toezicht</i>	7
<i>Onze bezoekers 2022</i>	9
<i>Tentoonstellingen en projecten</i>	11
<i>Educatie en activiteiten</i>	19
<i>Marketing en communicatie</i>	27
<i>Collectie en wetenschap</i>	37
<i>Het museum als onderneming</i>	41
<i>Financiële gegevens</i>	55
<i>Bijlagen:</i>	
<i>Collectie en wetenschap</i>	57
<i>Aanwinsten</i>	57
<i>Bruiklenen</i>	57
<i>Overzicht werkzaamheden collecties</i>	57
<i>Toezicht en directie</i>	65
<i>Overzicht personeel</i>	66
<i>Lidmaatschappen en affiliaties</i>	67
<i>Samenwerking</i>	69
<i>Colofon</i>	70

Natuurmuseum brabant

Totaal aantal
bezoekers 2022:
71.001

Woord vooraf

5

Successie: dat is de term die beschrijft hoe een ecosysteem zich herstelt na een ramp. Voor het systeem is zijn ecologische veerkracht bepalend voor hoe zijn successie zich voltrekt. In 2022, nadat de musea weer bezoekers mochten ontvangen, was de grote vraag hoe onze successie zou verlopen. Hoe snel zouden onze bezoekers terugkomen? Hoe konden we de gemiste inkomsten van de afgelopen jaren opvangen? En -niet onbelangrijk- beschikten we na twee jaar knokken nog over voldoende energie en veerkracht om te gaan focussen op de toekomst en om ons te richten op het herstel?

De bezoekersstroom kwam stapsgewijs op gang. In het voorjaar bleven we steken op ongeveer 50% van de precorona aantallen, een landelijke trend bij musea. Richting de zomer bereikten we 75%, en tegen het late najaar behaalden we aantallen die vergelijkbaar waren met de periode voor de pandemie. Uiteindelijk mochten we in totaal 71.001 mensen verwelkomen. Dat die opwaartse trend zich doorgezet heeft in de eerste maanden van 2023 geeft hoop dat het herstel niet alleen blijvend is, maar nu richting groei gaat.

Inkomsten, al dan niet gemist, blijven een punt van zorg. In het najaar van 2022 werd de bijdrage uit het herstelfonds van de gemeente Tilburg definitief vastgesteld. Dat gaf ons de ruimte om het voorschot daadwerkelijk aan te spreken en een begin te maken met het inhalen van uitgestelde investeringen, het aannemen van tijdelijk personeel en het verbeteren van de bezoekerservaring. Dit alles was gericht op het blijvende en duurzame herstel van het museale bedrijf. Aan het begin van het jaar was de prognose niet goed: vanwege het stoppen van steunmaatregelen, de onzekerheid over bezoekers en stijgende vaste lasten verwachtten we een aanzienlijk negatief resultaat. Dankzij ieders niet-aflatende inzet is het uiteindelijke resultaat, hoewel negatief, juist veel beter dan we eerst hadden verwacht. Hoe we dat voor elkaar hebben gekregen lees je in dit verslag. Ondanks dit resultaat vragen de financiën op de middellange termijn nog altijd aandacht: een focusgebied voor 2023.

Ik had niet anders verwacht dan dat het antwoord op de derde vraag ("hebben we nog voldoende energie en veerkracht?") 'ja' zou zijn. En ik kreeg gelijk. Want een groot deel van onze veerkracht ligt in ons team. Stuk voor stuk zijn het mensen met hart voor het museum en voor de natuur. Er is het laatste paar jaar veel van het personeel gevraagd: omgaan met onzekerheid, resultaten behalen met minder personeel en budget dan feitelijk nodig was, verwerken van persoonlijk verlies, de moed erin houden, en blijven geloven in een positieve toekomst voor ons allemaal. Het team is er met vlag en wimpel doorheen gekomen en heeft er in 2022 meteen de schouders onder gezet: we gingen vol van start om ons aanbod, onze missie en visie weer te delen met het publiek. Het goede verloop van onze successie is met name aan hen te danken.

Toen we in 2022 weer voluit konden doen wat we zo graag doen, stonden we regelmatig stil bij de vraag wat het nou is dat Natuurmuseum Brabant zo bijzonder maakt. Een collega heeft het treffend verwoord: het gaat om verbondenheid. Verbondenheid tussen ons als collega's, en tussen ons en onze bezoekers, tussen bezoekers onderling en tussen ons allemaal en de natuur. Dat is ons unieke systeem. Dat is niet alleen onze veerkracht, het is onze superpower. Het heeft in 2022 ons herstel, onze successie na de pandemie, bepaald. Het is de leidraad voor alles wat er in 2023 en verder nog komen gaat. Het is ons DNA. Natuurmuseum Brabant - verbinding met natuur.

Fiona Zachariasse
Directeur - Bestuurder

Tripadvisor:
4,5 ster
van de 5

Bericht van de Raad van Toezicht 7

Als de natuur in Nederland net zo snel herstelt als de bezoekersaantallen van Natuurmuseum Brabant na de corona-periode, dan kunnen we hoopvol gestemd zijn. Over het uiteindelijke bezoekersaantal in 2022 mogen we niet ontevreden zijn met een valse start (lockdown) aan het begin van het jaar en een zeer warme zomerperiode. Iets meer dan 71.000 bezoekers hebben het museum bezocht. Dat zijn aantallen die weer in de buurt van de periode voor corona komen. De aantallen in de eerste maanden van 2023 zijn helemaal hoopvol. Net als in 2020 denken we de 100.000 aan te kunnen tikken. Drie jaar terug werd dat wreed verstoord. Dit jaar moet het lukken.

Dat doet recht aan de inspanningen van alle medewerkers van het museum, om een bezoek tot een gezellig en leerzaam uitje te maken. Gestaaft wordt gewerkt aan verbeteringen van het gebouw, maar vooral ook aan de presentaties en tentoonstellingen. Zo heeft het gebouw een schilderbeurt ondergaan en zijn er extra ruimten in gebruik genomen om de educatieve capaciteit te vergroten. Ook de opslag van de collecties is en wordt fors verbeterd. De potviszaal is geheel gerenoveerd en aangekleed met ledlicht en informatiepanelen. En er staan twee grote, nieuwe tentoonstellingen op de rol, die in 2023 geopend worden. Zorgvuldig ontworpen, interactief en zeer educatief. Zo blijft het museum vernieuwen en aansprekend voor een groot publiek.

Als Raad van Toezicht zijn we verheugd met deze stijgende lijn na een bij vlagen heel sombere pandemie-periode waarin het museum soms maanden de deuren moest sluiten. Het helpt enorm dat van de Gemeente Tilburg een bijdrage is ontvangen om het herstel ook financieel te kunnen ondersteunen en versnellen. Mede daardoor worden uitgestelde investeringen toch mogelijk. Ook de extra inzet van medewerkers stelt het museum in staat een inhaalslag op allerlei fronten te maken en noodzakelijke vervangingen en verbeteringen uit te voeren. Echter, net als voor de pandemie wordt ook weer duidelijk dat structureel meer financiële middelen nodig zijn voor een verantwoorde exploitatie. De sterk gestegen populariteit van het museum het laatste decennium heeft ook een keerzijde: de gemeentelijke subsidie, die gebaseerd is op 60.000 bezoekers, schiet steeds meer tekort. De incidentele pandemie-middelen geven even wat lucht, maar zijn niet structureel. Zowel de Raad van Toezicht als bestuur en management zijn dan ook naarstig op zoek naar extra gelden om het museum op een adequate wijze te kunnen exploiteren.

Het verslagjaar 2022 is ondanks vergaande bezuinigingen en het relatief hoge aantal bezoekers in de rode cijfers geëindigd, maar met een veel kleiner negatief resultaat dan aan het begin van het jaar werd gevreesd. Een groot compliment voor bestuur en management die zich hier buitengewoon voor hebben ingespannen.

In de samenstelling van de Raad van Toezicht is in 2022 geen wijziging opgetreden. Mw. mr. Rimke van de Laarschot is per 1 januari 2023 herbenoemd voor een nieuwe periode van 4 jaar. Vanuit de RvT functioneren er twee commissies, een auditcommissie financiën en een remuneratiecommissie. Beide commissies zijn in het verslagjaar enkele keren bij elkaar geweest. De RvT vergadert regulier 5 keer per jaar.

De Raad van Toezicht is trots op de passie waarmee medewerkers en vrijwilligers het museum tot verdere bloei weten te brengen, en voelt het als een grote blijk van waardering dat het publiek de weg naar het museum weer zo massaal heeft gevonden. Dat maakt Natuurmuseum Brabant tot één van de pareltjes van Tilburg en Brabant.

Loeks van der Veen
Voorzitter Raad van Toezicht

Wat vinden onze bezoekers van Natuurmuseum Brabant

Museum-
inspecteurs:
rapportcijfer 9.1

Facebook:
4,8 van 5

Google: 4,5 ster
van de 5 (>1000
reviews)

Gemiddelde
bezoekduur 3
uur (Google)

Tripadvisor:
4,5 ster van de 5

Wetenswaardigheden 2022

Totaal aantal
bezoekers 2022:
71.001

Aantal kinderen
t/m 17 jaar
(individueel):
14.509

Aantal weken
dicht: bijna
4 weken (t/m 25
januari 2022)

Aantal
kinderen
via school:
11.6087

Meest verkochte
product
Museumwinkel:
knuffelsteen
(898)

Lieveringseten
van de jonge
bezoekertjes:
worstenbroodje

Favoriete dier:
Kikker

Spreiding
bezoekers: uit heel
Nederland, met een
nadruk op: Noord-Brabant,
Noord-Holland, Zuid-
Holland, Utrecht

Foto-tentoonstelling: *Comedy Wildlife 2022*

Onze bezoekers 2022

9

We waren al bijna vergeten dat het museum bij de start van 2022 nog verplicht gesloten was, als gevolg van coronamaatregelen. Toen we (begin februari) weer eenmaal open mochten was het de vraag of de bezoekers weer de weg naar het museum zouden vinden. Gelukkig kunnen we terugkijkend volmondig zeggen: Ja! Niet dat dat vanzelf ging. De bezoekers (en het museum personeel natuurlijk ook) moesten echt weer wennen aan een omgeving waar ze zonder eenrichtingsverkeer, beperkingen en mondkapje rond konden lopen. Waar ze met een gerust gevoel naast een onbekend iemand konden zitten, of dichtbij mochten komen om iets uit te leggen. De een was snel gewend, de ander had iets meer tijd nodig. Na een aarzelend begin vonden de bezoekers ons naarmate het jaar vorderde steeds meer terug. Ook de scholen, die meer tijd nodig hadden om hun reguliere programma's op te kunnen pakken. Tijdens de vakantieperiodes in het najaar waren de aantallen bijna als vanouds, net als de museum-ervaring. Dit was terug te zien in de lange bezoekduur (gemiddeld drie uur) en fijne complimenten. Aan het einde van het jaar mochten we 71.001 bezoekers op de teller zetten. Dit gaf meteen goede moed voor het komende jaar.

Reviews

"Leuk voor jong en oud. Geweldige opdrachten voor jonge kinderen. Die worden zo leuk uitgedaagd dat ze zich allemaal vermaken."

"Een geweldig en interactief museum voor kleine en grote mensen die geïnteresseerd zijn in de wereld en de natuur."

"Reden om te gaan was de tentoonstelling "Comedy Wildlife Photography Awards", een aanrader van de museumjaarkaart. In de eerste plaats was er die tentoonstelling die echt heel leuk en grappig was, en verder nog veel meer te zien (zoals Mispoezen, voorbeelden van problemen en gemaakte fouten bij het opzetten van dieren) en heel veel leuke te doen voor kinderen! Bovendien is het museum gemakkelijk te bereiken met OV, het ligt hink-stap-sprong van het treinstation af."

"Wat een leuk en leerzaam museum."

Samen met de kinderen hier naar het museum geweest.

We waren er na de lunch maar dat was achteraf aan de late kant aangezien we om 5 uur nog niet alles gezien hadden.

De kinderen kunnen zelf dingen onderzoeken en zo leren in de OO-zaal. Hier zijn ze echt op een leuke interactieve manier dingen over de natuur aan het leren, echt een aanrader om ook te doen. Ook heel vriendelijk behulpzaam personeel bij vragen of die je gewoon even komen helpen als je er niet uitkomt.

Daarnaast ook een leuk betaalbaar restaurantje erbij."

Aantal kinderen
t/m 17 jaar
(individueel):
14.509

Tentoonstellingen en projecten

11

In 2022 werd een aantal projecten afgerond en startten de voorbereidingen voor twee nieuwe permanente presentaties: *Zoek het zelf uit!* en *Leve het leven*.

Tentoonstellingen – NIEUW in 2022

Tijdelijke presentatie *Van potlood tot pixel*

juni t/m okt 2022

Voor het eerst te zien in Natuurmuseum Brabant: het afstudeerwerk van studenten van de Master Scientific Illustration van de Hogeschool Zuyd. De acht studenten lieten allemaal drie werken zien. Tevens waren er teken- en kijkopdrachten om bezoekers meer begrip te geven van het vak van wetenschappelijk illustrator. Dit werd een geliefde zaal bij onze bezoekers en ook de studenten en docenten van de opleiding waren erg tevreden over de opzet. In 2023 keert deze tijdelijke tentoonstelling dan ook terug met het werk van de lichting van 2023.

Bij de tentoonstelling werden een lezing en een aantal betaalde tekenworkshops georganiseerd in de weekenden:

- Lezing *Botanische Illustratie* door Fiona Zachariasse
- Workshop *Botanische illustratie* door Anita Walsmit Sachs
- Workshop *Animal illustration* door Rebecca Davies
- Workshop *Nature Journaling* door Lina Pardo Carvajal & Roberta Müller

“Leuk voor jong en oud. Geweldige opdrachten voor jonge kinderen. Die worden zo leuk uitgedaagd dat ze zich allemaal vermaken.”

Fototentoonstelling *Comedy Wildlife Photography Awards 2022*

december 2022 t/m mei 2023

Tentoonstelling van de foto's van deelnemers en winnaars van de 2022-editie van de competitie 'Comedy Wildlife Photography Awards'.

Vaste presentatie *Potviszaal*

Sinds 2011 is bij binnenkomst in Natuurmuseum Brabant het grote skelet van de in 1995 aangespoelde potvis te zien. Maar de schoonheid van dit skelet kwam niet goed tot zijn recht in de oude opstelling. In 2022 is de zaal daarom volledig gerenoveerd, met onder andere aanpassingen van de wanden en de ingang, een nieuwe vloer en nieuwe dynamische ledverlichting. Er is nu ook een volwaardige tentoonstelling rondom de potvis te zien. Met informatie over de verschillende onderdelen en met aandacht voor twee andere skeletten: van de tuimelaar en de grijze zeehond. De bijzondere verlichting maakt dat het skelet lijkt te zwemmen in de ruimte.

Projecten 2022

Natuur om de hoek

Project waarbij leerlingen van groep 6 en 7 deelnemen aan een wekelijkse naschoolse natuurclub. Doel van het project was om kinderen op betekenisvolle wijze kennis te laten

Facebook:
4,8 van 5

maken met de natuur in hun eigen omgeving, het netwerk van groene aanbieders in Tilburg te versterken en het creëren van een groen leerecosysteem. Hoewel de coronapandemie dit gehele project (dat liep van 2020 t/m 2022) een beperkende rol speelde, is het toch gelukt om 12 clubs aan te bieden in Tilburg (waaronder een aantal kortlopende clubs van 4 weken).

Het project werd afgerond in december 2022, maar er zijn wel een aantal nieuwe projecten uit ontstaan. Allereerst de wens om Natuurmuseum Brabant in Tilburg op de kaart te zetten als NDE-hub. Tevens worden de clubs voortgezet in het project Rijke Schooldag 013 (start in 2023) en in het kader van brede talentontwikkeling in de Lokale Educatieve Agenda 2023-2026.

Het project werd financieel mogelijk gemaakt door de gemeente Tilburg, VSC, Prins Bernhard Cultuurfonds, Mondriaan Fonds, Ministerie van EZK en Ministerie van LNV.

NLBIF

Eind 2021 werd gestart met een project om de registratie van onze omvangrijke collectie beter op orde te krijgen. Het registratiesysteem dat we gebruikten, paste niet meer bij onze wensen en eisen. Eind 2022 werd dit project afgerond, met een gloednieuw registratiesysteem (CB4) en met een grote bijdrage aan het toegankelijk maken van onze biodiversiteitsdata via de platforms NLBIF en GBIF. Zie hiervoor ook het hoofdstuk Collectie en wetenschap.

Mammoetskelet

In 2022 hebben we, met steun van Mickel van Leeuwen van Inside Out Animals en onze conservator Pleistocene Zoogdieren, vrijwel alle ontbrekende botten voor een compleet mammoetskelet weten te bemachtigen. We blijken een zeer grote mannelijke mammoet, een stier, in huis te hebben. In 2023 kan begonnen worden met de fondsenwerving om het skelet op te laten bouwen door een preparateur en te plaatsen in een geplande tentoonstelling over evolutie.

“Reden om te gaan was de tentoonstelling "Comedy Wildlife Photography Awards", een aanrader van de museumjaarkaart. In de eerste plaats was er die tentoonstelling die echt heel leuk en grappig was, en verder nog veel meer te zien (zoals Mispoezen, voorbeelden van problemen en gemaakte fouten bij het opzetten van dieren) en heel veel leuks te doen voor kinderen! Bovendien is het museum gemakkelijk te bereiken met OV, het ligt hink-stap-sprong van het treinstation af.”

(In)begrepen!

Voor onze bezoekers met een fysieke beperking hebben we in samenwerking met Park1 een app ontwikkeld die ervoor zorgt dat deze bezoekers het museum zo zelfstandig mogelijk kunnen beleven. Afgelopen jaar is veel aandacht uitgegaan naar het ontwerp en inhoudelijke invulling van de app.

Reizende boom

Van 2 t/m 17 augustus 2022 stond de Reizende Boom op het voorterrein van Natuurmuseum Brabant. Dit kunstproject van Hein van Duppen vraagt aandacht voor de versteende stad en hoe parkeerplekken ruimte innemen waar ook een boom zou kunnen groeien.
<https://dereizendeboom.nl/>

Museum-
inspecteurs:
rapportcijfer 9.

Bij dit project is een workshop ontwikkeld voor bezoekers: *Planten in dingen*. Bezoekers konden plantjes planten in ongebruikelijke potten: van schoenen tot helmen tot kopjes.

Overige tijdelijke en semipermanente tentoonstellingen

Presentatie Mammoetskelet

vanaf 21 oktober 2021

Op de tweede verdieping van het museum is te zien hoe we, botje voor botje, het complete skelet van de mammoet bij elkaar aan het sparen zijn. Bezoekers konden hiervoor een bijdrage doneren. Af en toe was preparateur Mickel van Leeuwen er aan het werk te zien en kregen bezoekers live uitleg van wat er allemaal gebeurde rondom het skelet.

Fototentoonstelling *Comedy Wildlife Photography Awards 2021*

23 oktober 2021 t/m 8 mei 2022

De tentoonstelling van de foto's van deelnemers en winnaars van de 2021-editie van de competitie 'Comedy Wildlife Photography Awards' was begin 2022 nog te zien.

Tentoonstelling *Mispoezen en Pechvogels – prepareren is een vak*

geopend op 9 juli 2021

Tentoonstelling over de kunst van het opzetten. De tentoonstelling laat zien wat taxidermie is aan de hand van een aantal minder goed opgezette objecten. Deze leggen feilloos bloot waarom het opzetten van dieren een vak is en welke keuzes een preparateur moet maken bij het opzetten.

Vreemde Vogels die dino's

geopend op 11 december 2019

Tijdelijke presentatie over de evolutie van dinosaurussen tot vogels. Deze presentatie sloot eind 2022 om plaats te maken voor de nieuwe vaste presentatie *Zoek het zelf uit!* in 2023.

Aanwinstenvitrine

Vanaf december 2021 is er een aanwinstenvitrine op de begane grond. Hierin tonen we (delen van) recente aanwinsten en vertellen we iets over de schenkers. Eerste aanwinst die hierin te zien is: de omvangrijke verzameling vlinders van Anton Cox. Deze aanwinst was het hele jaar te zien.

'De kinderen kunnen zelf dingen onderzoeken en zo leren in de OO-zaal. Hier zijn ze echt op en leuke interactieve manier dingen over de natuur aan het leren, echt een aanrader om ook te doen.'

Kikker is hier!

Tentoonstelling voor de jongste bezoekers, over het populaire kinderboekenfiguur Kikker van Max Velthuis.

Van binnen naar buiten

Presentatie over het werk van en de samenwerking tussen Brabants Landschap, Kempens Landschap en Natuurmuseum Brabant, met aandacht voor de buitenlocaties en de gezamenlijke wandelapp: Vossenstreken.

IJstijd!

In deze tentoonstelling kruipt de bezoeker in de huid van een Neanderthaler en komt oog in oog te staan met modellen van IJstijddieren zoals de mammoet, grottenleeuw en wolharige neushoorn. In 2022 is deze zaal gedeeltelijk gerenoveerd en voorzien van nieuwe tweetalige informatiepanelen. De aangrenzende activiteitenruimte is in z'n geheel gerenoveerd en kreeg nieuwe wandvitruines voor delen van de IJstijdcollectie, die voorheen in de Potviszaal tentoongesteld waren. Er zijn ook aanpassingen gedaan om de toegang tot de zaal te verbeteren, zowel met betrekking tot de bezoekersbeleving alsook de toegankelijkheid voor bezoekers met een beperking.

00-zone

Sinds 2010 een van de succesvolste zalen van het museum. Met een eigen onderzoekspas gaan bezoekers onderzoek doen, meegenomen door een digitaal personage.

'Ook heel vriendelijk behulpzaam personeel bij vragen of die je gewoon even komen helpen als je er niet uitkomt.'

'Daarnaast ook een leuk betaalbaar restaurantje erbij.'

Jouw Brabant, mijn Brabant

De zaal is een ode aan de veelzijdige schoonheid van de Brabantse natuur en de manieren waarop we die beleven. In de tentoonstelling staan herinneringen uit een Brabants verleden centraal, en die zijn met nieuwe technieken volop in de zaal verwerkt.

BOS

BOS (Beleef Ontdek Samen) is een belevenis die meeverandert met de seizoenen. Elke drie maanden verandert BOS in een ander landschap.

Hoezo Seks?

Zaal over seksualiteit en voortplanting bij mens en dier. Deze verouderde presentatie is vanaf november ontmanteld om ruimte te maken voor de nieuwe vaste presentatie *Leven het leven* in 2023.

Educatie en activiteiten

19

In 2022 konden veel activiteiten weer plaatsvinden die in de paar jaar daarvoor onmogelijk waren vanwege corona. Zo zijn we weer gestart met de vakantieactiviteiten en is er educatie ontwikkeld bij evenementen en themaweekenden. Ook bij de tijdelijke tentoonstelling *Van potlood tot pixel* zijn speciale (betaalde) workshops georganiseerd (zie hoofdstuk Tentoonstellingen en projecten). Deze waren vooral bedoeld voor volwassenen en waren allemaal volgeboekt. Op het gebied van workshops is dit een nieuwe doelgroep voor het museum. Het succes smaakt naar meer; bij de volgende editie van de tentoonstelling gaan we opnieuw soortgelijke workshops organiseren.

Daarnaast stond het jaar 2022 op het gebied van educatie vooral in het teken van *Natuur om de hoek* (zie hoofdstuk Tentoonstellingen en projecten) en de voorbereidingen voor de workshops bij de nieuwe vaste opstelling *Zoek het zelf uit!* Tot slot is er een nieuw verjaardagsfeestje gelanceerd: *Beestenbende*, speciaal voor kinderen van 4 t/m 6 jaar.

Nieuw vanaf 2022 zijn de inloopmiddagen voor leerkrachten. Gedurende een hele week nodigden we leerkrachten uit om na school binnen te lopen en informatie te krijgen over ons aanbod. Een persoonlijk adviesgesprek met een medewerker van de afdeling Educatie behoorde ook tot de mogelijkheden. De eerste editie vond plaats in november. In 2023 gaan we deze inloopweken vaker organiseren.

Ook in 2022 was het museum gratis te bezoeken door leerlingen van groep 5 t/m 8 via het programma Museumschatjes van Erfgoed Brabant.

Educatief aanbod Primair Onderwijs

Kikker is hier – groep 1 t/m 2

Educatief programma voor leerlingen uit de onderbouw en voor peuterspeelzalen, waarin allerlei sociaal-emotionele thema's aan bod komen, zoals bang zijn, vriendschap en verliefd zijn.

Leer je lijf – groep 1 t/m 3

Educatieve doe-activiteit, waarin je je eigen lichaam vergelijkt met dat van verschillende dieren.

BOS – groep 1 t/m 4

Leerlingen gaan aan de slag met speelse opdrachten in deze interactieve en zeer succesvolle zaal.

Leven in de IJstijd – groep 1 t/m 8

Activiteit voor alle groepen (aangepast per niveau) waarbij leerlingen zich verplaatsen in de wereld van de Neanderthaler.

Expeditie Ontdek – groep 1 t/m 8

Aan de hand van opdrachtkaarten voor alle verschillende niveaus in bijna alle tentoonstellingen leren de leerlingen het museum en de natuur een beetje beter kennen.

Vincent's Brabant

Speciaal programma over de inspiratie van Vincent van Gogh. Sluit aan bij een leerlijn van Stads museum Tilburg.

Braakbalpluizen – groep 5 t/m 8

Begeleide activiteit waarin leerlingen ontdekken welke dieren in de braakbal van de uil zitten.

OO-zone – groep 5 t/m 8

Leerlingen maken kennis met onderzoeksvaardigheden door met een digitaal personage op onderzoek te gaan.

Veldwerk – groep 5 t/m 8

Onder begeleiding van een enthousiaste en deskundige gids uit het museum trekken leerlingen de natuur in naar één van de stadsregionale parken die Tilburg rijk is: Stadsbos 013 (Kaaistoep) ten zuidwesten van Tilburg of naar de Dongevallei in de Reeshof. Daar onderzoeken ze het waterleven en de planten.

Educatief aanbod Voortgezet Onderwijs

00-zone

Leerlingen maken kennis met onderzoeksvaardigheden door met een digitaal personage op onderzoek te gaan. Er zijn diverse personages die aansluiten aan bij de verschillende niveaus.

Groene Ondernemer – klas 2 en 3 havo/vwo

Met dit personage duiken leerlingen in de wereld van duurzaamheid en groene keuzes.

De Onderzoeker – alle klassen vmbo

Dit personage uit de 00-zone neemt leerlingen mee op onderzoek. Korte, praktische modules maken dit personage geschikt voor de doelgroep.

Evolutielijn olifantachtigen – klas 4 vwo en 5 havo

Een programma in de 00-zone voor de bovenbouw van havo en vwo, over de evolutie van de olifantachtigen. Onderzoeksvaardigheden en wetenschapswijsheid worden in dit programma gestimuleerd.

Aanbod voor Hoger Onderwijs en Beroepsonderwijs

- Rondleiding educatie (aanpak educatie in Natuurmuseum Brabant)
- Rondleiding tentoonstellingen (informatie overbrengen aan publiek)
- Kennismakingsdag (speciaal voor eerstejaars PABO)
- OOL in Natuurmuseum Brabant (educatie toegespitst op Onderzoekend en Ontwerpend Leren)
- Inspiratiedagen voor derdejaars PABO-studenten
- Stageplekken voor studenten

In 2022 hebben studenten van de HAS Hogeschool in 's Hertogenbosch gewerkt aan onderzoekende opdrachten voor in de snackmuur van de nieuwe tentoonstelling *Zoek het zelf uit!*

Museumactiviteiten voor bezoekers in 2022

Museumweek

Van 4 t/m 10 april vond de Nationale Museumweek plaats. Het thema was zoals voorgaand jaar 'Open je wereld'. Met andere Tilburgse musea is afgesproken om een museumweekend te organiseren. Daardoor konden we ook gezamenlijk optrekken in de promotie. In het museum werden extra activiteiten georganiseerd rondom het thema bijen.

Zonnekijkdag WEGA

Op zondagmiddag 3 juli stonden op het voorterrein van het museum verschillende zonnekijkers opgesteld. Bezoekers van het museum, maar ook langlopend publiek werden van harte uitgenodigd om door een van de kijkers een blik op de zon te werpen.

Kinderboekenweek

Tijdens de kinderboekenweek (van 5 t/m 16 oktober) sloten we aan bij het thema *Gi-Ga-Groen* door voor te lezen uit boekjes over de natuur. Dit deden we voor kinderen tot 4 jaar en voor kinderen van 4 t/m 6 jaar.

Weekend van de Wetenschap

Sinds een aantal jaar doet het museum mee met de landelijke activiteit 'Weekend van de wetenschap'. Instellingen, musea, science centra en bedrijven worden gevraagd om op een laagdrempelige wijze hun wetenschapsverhaal te vertellen. Natuurmuseum Brabant heeft het onderwerp 'verzamelen' aangegrepen om meer te kunnen vertellen over het hoe, wat en waarom van verzamelen. De Lochal en Ontdekstation013 deden ook mee met het weekend. Samen zijn wij door de organisatie van Weekend van de Wetenschap aangemerkt als hotspot in Nederland. Ook zijn wij gezamenlijk opgetrokken in de promotie van het weekend.

Night at the Museum

Al jaren staat het organiseren van een soort "Night at the Museum"-beleving op de verlanglijst van het museum. In juli kregen we de kans voor een vergelijkbaar experiment. Samen met IVN Brabant en Van Gogh National Park organiseerden we "Night at the Museum": een groep van ongeveer 25 jongeren bracht van 9 op 10 juli de nacht door in ons museum. In de avond volgden zij eerst een rondleiding. Vervolgens zijn zij naar buiten gegaan voor een vleermuisexcursie. Bij terugkomst in het museum ontdekten ze in het donker onze *OO-zone*, en brachten ze in onze tentoonstelling *Jouw Brabant Mijn Brabant* de nacht door. Na een ontbijt in het museum gingen de jongeren weer verder op pad. De overnachting gold als een 'try-out' voor de toekomst, om te kijken of we voor het algemeen publiek 'night at the museum'-achtige belevingen aan kunnen bieden. We hebben belangrijke ervaringen opgedaan wat er bij een dergelijke organisatie komt kijken: van afstemming met de brandweer tot geschikte slaapplekken en activiteiten.

Lezingen

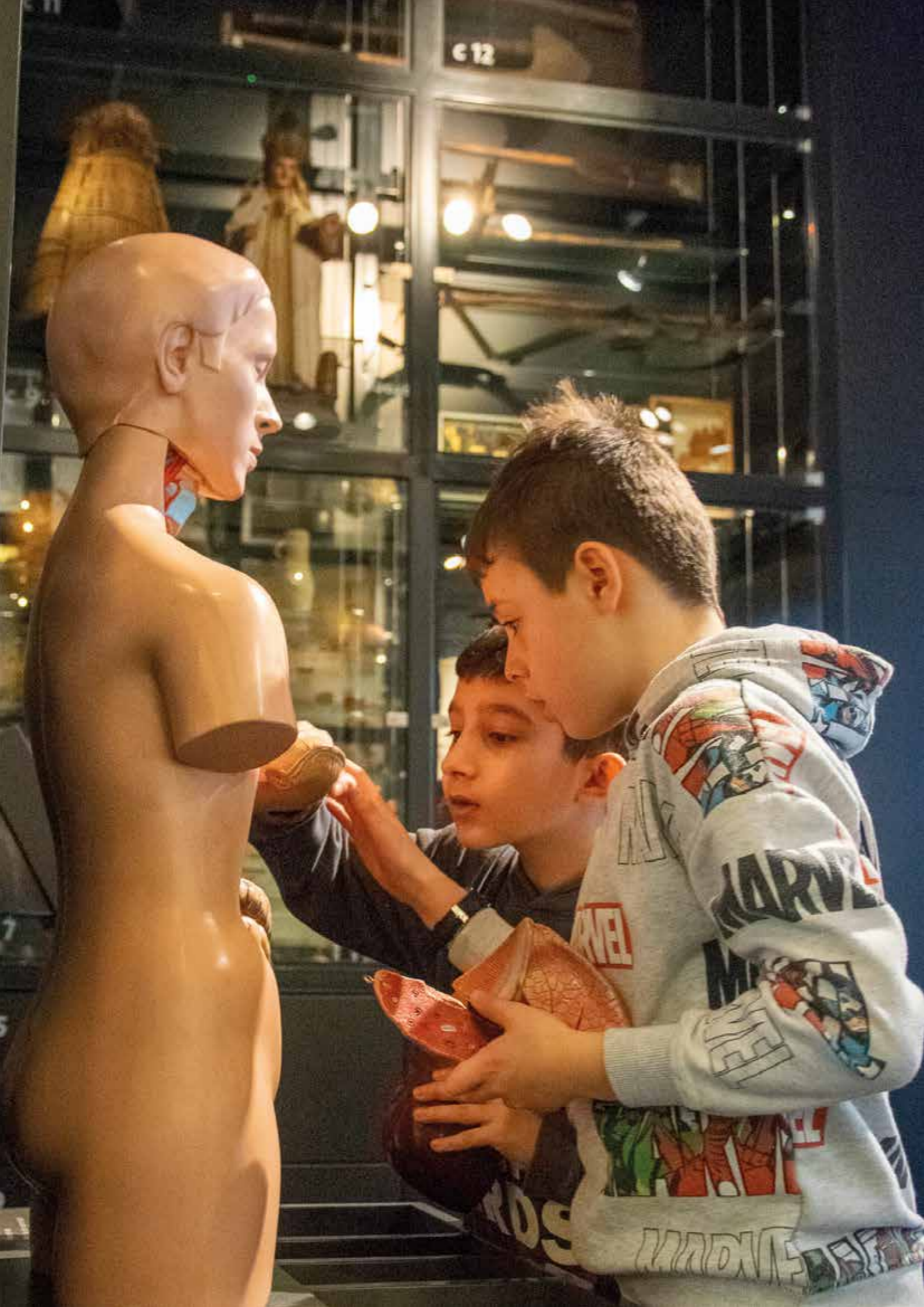
Na twee jaar afwezigheid van lezingen door corona gingen we in september van start met een reeks van zes nieuwe lezingen. Deze openbare, gratis toegankelijke lezingen op de tweede dinsdag van de maand in de donkere maanden vinden plaats van oktober tot en met maart. Het programma van het lezingenseizoen van 2022/2023:

- 11 oktober: *Reis naar de sterren* - Alex Scholten
- 8 november: *Myxomyceten* - Hans van Hooff
- 13 december: *Coniocarpen: korstmossen of paddenstoelen?* - Bart Horvers
- 10 januari: *Potvis en familie* - Jelle Reumer
- 14 februari: *Is de zon een ster?* - Ton Spaninks
- 14 maart: *Natuurfilmer* - Roel Diepstraten

Vakantielabs

In 2022 zijn de vakantielabs weer gestart en verder uitgebreid. Bezoekers konden de volgende gratis labs doen tijdens de vakanties:

- Snavellab (NIEUW)
- Eendenlab
- Sneeuwlab

Verjaardagsfeestjes (tegen betaling):

- Beestenbende (4 t/m 6 jaar) (NIEUW)
- Muismysterie (7 t/m 9 jaar)
- Feestbeest (vanaf 9 jaar)

Activiteiten op locatie

Zomerschool

Activiteiten in de zomervakantie op locatie (basisschool Aboe el-Chayr) in Tilburg-Noord.

Natuur om de hoek

Naschools programma van 4 of 6-weken, waarbij leerlingen zich kunnen opgeven om de natuur in hun eigen wijk te ontdekken. Dit programma werd op verschillende locaties in Tilburg uitgevoerd.

Vossenstreken

Gratis wandelapp voor families op 23 locaties van Brabants Landschap en Kempens Landschap (B) en de gemeente Tilburg.

Tilburg Ten Miles

Informatiestand met doe-opdrachten over insecten, aansluitend bij Global Goal nummer 15: leven op land. Dit was onderdeel van een speciale parade rondom de Sustainable Development Goals tijdens het hardloopevenement.

Marketing en communicatie

27

Bij het schrijven van het afdelingsverslag werd er heel wat afgebladerd en teruggezocht in mails, agenda's en verslagen. Sommige berichten lijken nu bijna uit 'een andere wereld' te komen: 2022 begon nog in een harde lockdown. Pas eind februari werden de meeste maatregelen opgeheven en kon regulier museumbezoek worden hervat. En dat was wennen, na twee jaar af en aan sluitingen, maatregelen en beperkingen.

Het was dus spannend, de eerste maanden. Hadden mensen hun hoofd wel staan naar cultuur, durfden ze er weer op uit? Wat gingen de zakelijke bezoekers doen? En de scholen? Kon het personeel z'n draai ook vinden in een museum vol bezoekers? Sommigen van de nieuwe collega's hadden nog nooit in een vol museum gewerkt.

Heel fijn dus om te merken dat het publiek (ook veel nieuw) ons niet vergeten was. Het werd een jaar waarin iedereen zich kon herpakken, er veel aandacht was voor het klimaat, en we ons bewuster dan ooit waren hoe belangrijk het contact met de bezoeker is. We blikken terug op een bijzonder jaar.

Corporate identity; herijking, verbinding

Iedereen kreeg ermee te maken in de coronaperiode: de relevantie-vraag. En ook: hoe hou je contact met je publiek? En als dat contact er is, in welke mate en op welke terreinen zoek je dan verbinding?

Ook voor corona waren we al volop met deze vragen bezig. Sterker nog: prioritering, verbinding en herijking waren toen al de trefwoorden in het jaarverslag. Verrassend hoe actueel en treffend die alinea weer bleek te zijn bij de terugblik op het afgelopen jaar. Want ook daar bleken met name verbinding en herijking een leidraad te zijn in alle activiteiten die het afgelopen jaar zijn ontwikkeld. Niet vreemd, wanneer je bedenkt dat door het fors toegenomen aantal (social media) berichten ook de interactiviteit toenam, en daarmee het belang van social media voor een sterk profiel. Waar staan we voor, wat vinden we belangrijk, wat verwachten onze doelgroepen van ons? Geen vragen om tussendoor even een uurtje voor te gaan zitten, en ook geen vragen waar je vijf jaar mee vooruit kunt. De realiteit vraagt om continu jezelf blijven bevragen of het nog "klopt" wat je doet. We wilden bij onze basis blijven: positief, met handelingsperspectief, bevlogen over natuur, enthousiasmerend en met duidelijk oog voor (de behoeften van) onze bezoekers. We wilden altijd proberen ergens een connectie te maken. Dat bleef de leidraad en de basis van waaruit veel communicatie werd opgezet.

Nieuw publiek

Wetenschapscommunicatie en workshops Illustratief Teken

Begin juni opende de tentoonstelling *Van Potlood tot Pixel - wetenschappelijke illustraties* die ook mede gericht was op de doelgroep volwassenen. Daar is bewust rekening mee gehouden bij het ontwikkelen van het bijhorende activiteiten aanbod en het inzetten van social media. Ter verdieping van het onderwerp werden er drie (betaalde) workshops Illustratief tekenen en een lezing georganiseerd. De eerste workshop was van Anita Walsmit Sachs, een internationaal vermaard botanisch illustrator en docent. De andere twee workshops (dieren tekenen en nature journaling) werden verzorgd door drie van de studenten wiens werk in de tentoonstelling te zien was: Rebecca Davies, Lina Pardo Carvajal en Roberta

Müller. De lezing werd gegeven door Fiona Zachariasse. Alle drie de workshops waren volgeboekt, de lezing drukbezocht en de reacties erg positief. Het concept wordt daarom vervolgd in 2023, met opnieuw activiteiten gericht op volwassenen.

Podcast

Op 7 september veranderde onze IJstijdzaal in een podcaststudio. Op die dag werd er in het museum een livestream/podcast opgenomen met de rappers Ares en Q'n en journalist/cabaretier Rajko Disseldorp. Zij gingen in gesprek met directeur Fiona Zachariasse over leven in de IJstijd. Rapper Ares maakte een conceptueel hiphop album, waarin de vraag "kunnen we leven op Mars?" centraal staat. Het onderzoek bracht de rapper bij Space Expo en daaropvolgend bij ons. Er waren geen hoofdvragen, maar een open gesprek over hoe het leven was in de ijstijd, hoe de wereld er toen uitzag. Het leverde een bijzondere discussie op met verrassend leuke en spontane vragen. De uitzending werd live gestreamd op Twitch met live zo'n 250 kijkers (exclusief terugluisteraars/-kijkers). Het bereik onder een doelgroep die wij normaal gesproken niet tot nauwelijks bereiken was een zeer fijne bijkomstigheid. Daarnaast was het uiteraard een mooie en leerzame ervaring om in een museumzaal een geïmproviseerde podcast studio op te zetten.

Online marketing en communicatie

Uitbreiding socials: veel meer online zichtbaarheid

Al jaren stond uitbreiding voor social media bovenaan onze verlanglijst. Een paar jaar geleden meldden we nog dat er een mix van print en social media was - in 2022 lag de offline print vrijwel volledig stil, op enkele advertenties na. De socials echter kregen een enorme boost.

In februari werd het marketing/ communicatieteam versterkt met een nieuwe social media-duizendpoot. Die ging van start met een mix aan berichten volgens een vooraf opgestelde contentkalender: informatieve en informerende posts, achtergrondinformatie, natuurweetjes en kijkjes-achter-de-schermen. De uitingen werden aanzienlijk geprofessionaliseerd en er verschenen ook elke week minimaal twee berichten (vaak drie). Daardoor nam de interactie significant toe, net als het aantal volgers en likes. Het Instagram-bereik steeg met 189,3% en het Facebook-bereik met 31,3%. Het populairst waren berichten over zomervakantie-activiteiten, een post over de nieuwe korting die het museum biedt aan Tilburgse studenten, het dier van de maand oktober (de uil) en een filmpje over de activiteiten van de conservator gesteente. Ook is de LinkedIn-pagina van het museum toegevoegd aan de social-lijst.

Search Engine Advertisement (SEA)

De data van 2022 laten zien dat het museum goed gevonden wordt via de search engines. Ook de advertentiesets lopen goed.

Online ticketing

Met de mogelijkheden van de ticketstraat is in 2022 veel geëxperimenteerd: bij de workshops Illustratief tekenen en een lezing werd een apart reserveringssysteem ingezet, compleet met ticket. Zo konden we de belangstellenden reguleren, maar creëerden we ook een gevoel van exclusiviteit. Daarnaast leverde de ticketstraat ook een aanzienlijke hoeveelheid data op.

Nieuwsbrieven

Hoewel we in coronatijd incidenteel wel een nieuwsbrief hadden verstuurd om in contact te blijven met bezoekers, was er geen sprake meer van regelmatige verschijningsdata. Op basis van online ticketverkoop beschikten we na de zomer over ruim dertienhonderd emailadressen, van bezoekers die belangstelling hadden (en toestemming gaven) om een nieuwsbrief te ontvangen. Er werd daarom een template voor een gloednieuwe nieuwsbrief ontwikkeld met de huisstijl van de Slangenarend, voor algemeen publiek. De opzet was elke maand hetzelfde: een weetje (passend bij het seizoen, de maand), het dier van de maand, de agenda en museumweetjes. Onderaan de nieuwsbrief stonden vaste doorklikbuttons naar de openingstijden, tentoonstellingen, activiteiten en tickets.

Vanaf het eerste moment werd de nieuwsbrief goed gelezen, bleek uit de cijfers: een gemiddelde CTO van 49% opende de nieuwsbrief, en met een CTR van 11% haalden we een goede score. Ter vergelijking: volgens de Nederlandse E-mail Marketing Benchmark is de gemiddelde CTO in Nederland 18,63% en de gemiddelde CTR 8,65%.

Communicatie scholen/ nieuwsbrief educatie

Het schoolbezoek, normaal gesproken een van de pijlers van het museum, was gedurende het schooljaar 2021-2022 moeizaam. Groepsbezoek was niet toegestaan en scholen waren vooral bezig achterstanden weg te werken en leerlingen weer in een schoolritme te krijgen. Er was weinig gelegenheid om een museumbezoek in de plannings op te nemen. De boekingen die wel stonden, werden bovendien vaak geannuleerd vanwege coronabesmettingen. Na de zomer, toen alle programma's weer gewoon beschikbaar waren, begonnen de boekingen weer langzaam maar zeker toe te nemen. Richting de jaarwisseling hadden 6 gemeenten een NMB-pas voor al hun leerjaren aangeschaft, en 6 scholen een pas voor enkele leerjaren. Daarnaast waren er meer dan 6.000 passen voor individuele leerlingen uitgereikt.

In november verscheen ook de eerste nieuwsbrief educatie, met een soortgelijke opbouw als de algemene nieuwsbrief, maar in de huisstijlvariant voor het onderwijs (met boomkikker) en gevuld met voor het onderwijs relevante inhoud. In dezelfde maand werden er inloopmiddagen voor leerkrachten georganiseerd, waar ook de nodige communicatie over werd verzonden.

Arbeidsmarktcommunicatie

Net als in andere sectoren kreeg ook het museum te maken met (beperkt) verloop in het personeelsbestand. Met name in het museumcafé en bij gastservice waren met enige regelmaat nieuwe collega's gevraagd.

De afdeling Marketing en communicatie heeft zich het afgelopen jaar in toenemende mate gebogen over de uitgaande vacatureteksten, vanwege het "visitekaartje" dat ze vaak zijn voor een organisatie. Er is gekeken naar de inclusiviteit en de toon van de teksten en waar de vacatures worden geplaatst. Aan alle vacatures is de zin toegevoegd: 'We nodigen iedere oprecht geïnteresseerde kandidaat -ongeacht leeftijd, gender, beperking of afkomst- uit om te solliciteren'.

Behalve inhoudelijk werkt de afdeling ook actief mee aan de plaatsing en verspreiding van de vacatures.

Kortingsacties

Ook in 2022 heeft het museum meegedaan met de Dagje uit-kortingsactie van de AH. De samenwerking met Beekse Bergen is opnieuw bekrachtigd en er worden wederzijdse kortingen gegeven. Nieuw in 2022 is de samenwerking met Tripper en de ANWB. Deze acties liepen vanaf het begin zeer goed.

Fans van Natuurmuseum Brabant

De lange perioden van sluiting die volgde op het hernieuwen van het vrienden beleid in 2021 hebben een aanzienlijke invloed gehad op de grootte van het vriendenbestand en ook op de opname van de nieuwe Fanpas. Veel mensen hebben ervoor gekozen om pas Fan te worden op het moment dat er geen sprake meer was van sluiting. Vanaf september 2022 begon de verkoop van de Fanpassen langzaam te stijgen; in de herfst hebben we nog een campagne opgezet met ansichtkaarten, om de passen extra te promoten.

Samenwerkingen / publicaties

Lezingen

In het seizoen 2022-2023 kon voor het eerst weer een volledig lezingenseizoen van zes lezingen worden geprogrammeerd. Van oktober tot en met maart was er elke tweede dinsdag van de maand een gratis lezing in het museumtheater, met onderwerpen over natuur, geologie en astronomie. De programmering ligt bij de KNNV, die de sprekers regelt samen met WEGA. Het museum faciliteert met inzet van het museumtheater, het café en de promotie van de lezingen. In de eerste helft van het seizoen (t/m december) waren er 168 deelnemers voor de drie avondlezingen in het najaar van 2022.

013-straatjes

Sinds 2017 is er 013-straatjes, een onafhankelijk platform vol 'verborgen adressen', de leuke plekken van Tilburg buiten de gebaande paden. Naast een populaire cityguide heeft 013-straatjes een guide die per gebied inzoomt op cultuur, winkels en horeca. Het museum levert sinds dit jaar elk kwartaal een agendapunt aan en verzorgt ook een pagina.

De Dikke Blauwe

Hoog op de agenda, maar in coronatijd lastig van de grond te krijgen: ondersteuning, sponsoring en partnerschappen. In de lijn van donaties schreef het museum een artikel voor de filantropische gids met de bijzondere naam: De Dikke Blauwe. In deze gids kunnen organisaties die op zoek zijn naar private bijdragen (in de vorm van geld, tijd en kennis aan algemeen nuttige doelen) zich presenteren.

Weekend van de Wetenschap

In samenwerking met Ontdekstation013 en de LocHal hebben we deelgenomen aan het landelijke evenement Weekend van de Wetenschap. Door deze samenwerking konden we

aangemerkt worden als hotspot en werd er extra promotie toegekend. Het museum stond dat weekend in het teken van verzamelen.

Vossenstreken

De succesvolle wandelapp (en bijhorende website), die Natuurmuseum Brabant in 2016 ontwikkelde in samenwerking met Brabants Landschap en Kempens Landschap, werd deels in een nieuw jasje gestoken. De vormgeving voelde na zoveel jaar wat ouderwets en niet inclusief en divers. Ook heeft er promotie plaatsgevonden voor een aantal nieuwe routes. Met een fris nieuw uiterlijk is de app klaar voor de volgende generatie gebruikers.

Gemiddelde
bezoekduur 3
uur (Google)

Collectieregistratie

In 2022 is de volledige collectieregistratie van Natuurmuseum Brabant overgezet naar een nieuw collectieregistratie-programma: CB4, een overzichtelijke en gebruiksvriendelijke filemaker database. Het vorige programma voldeed niet meer aan onze wensen, en ook niet aan de eisen van de Darwin Core standaard. Bovendien kwam de tot nu toe gehanteerde werkwijze de eenduidigheid van de gegevens niet ten goede.

Om deze overstap te kunnen realiseren hebben we, dankzij financiering vanuit de NLBIF-call van 2021, een (junior) registrar kunnen aanstellen voor een periode van 14 maanden. De digitale collectiedata zijn opgeschoond, aangevuld en verbeterd. Hierdoor krijgen deze gegevens niet alleen binnen de eigen instelling meer wetenschappelijke betekenis, maar kunnen ze ook door andere personen of instellingen in binnen- en buitenland gebruikt worden voor biodiversiteitsonderzoek. Bovendien sluiten we met de keuze voor deze software beter aan op GBIF (Global Biodiversity Information Facility) mede omdat de data nu gemakkelijker mobiliseerbaar is.

In totaal zijn er nu 180.935 records opgenomen in CB4. Hiervan werden reeds 163.225 records naar GBIF geüpload. Met dit project is een enorme voortgang geboekt inzake de verbetering, ontsluiting en toegankelijkheid van de wetenschappelijke collectiegegevens van Natuurmuseum Brabant. Dankzij CB4 worden bijvoorbeeld de data van het waardevolle, langdurige systematische onderzoek in natuurgebied 'de Kaaistoep' wereldwijd beschikbaar. Wel is duidelijk geworden dat er nog veel werk ligt, maar met de hulp van de enthousiaste honoraire conservatoren en archivariissen is het zeker mogelijk om onze database nog verder aan te vullen met waardevolle (biodiversiteits)collectiegegevens.

Beheer en behoud

Er zijn grote stappen gezet met betrekking tot de verbetering van het beheer en behoud van de collectie van Natuurmuseum Brabant. Om te beginnen is aan het begin van het jaar de collectie fossiele zoogdieren ondergebracht in het depot dat in 2021 nieuw werd ingericht. De fossielen liggen nu gesorteerd op diersoort bij elkaar in de nieuwe stellingkasten.

Daarnaast zijn er ook grote vorderingen te melden met betrekking tot het beheer en behoud van de vlindercollectie van Anton Cox. Meer hierover leest u in de bijdragen van de conservatoren in 'Bijlagen Collectie en Wetenschap'. Naast het registreren is ook het opslaan van de collectie onder de juiste condities en bewaaromstandigheden van groot belang. Op dit moment is de collectie Cox nog opgeborgen in veel verschillende soorten kasten, in insectenlades die kwalitatief niet altijd even goed zijn. Om de depotruimte efficiënt te benutten en de collectie zo veilig mogelijk op te slaan, worden de huidige kasten en lades (waar nodig) de komende jaren vervangen door uniforme insectenladekasten en lades, zoals we die voor het overige deel van onze insectencollectie ook gebruiken. Dit zorgt voor een moderne en zeer overzichtelijke collectieruimte. Afwijkende kasten en lades die nog bruikbaar zijn, krijgen een

herbestemming ten behoeve van entomologische collecties in het buitenland. Afspraken daarover zijn al gemaakt met Naturalis.

Tenslotte werd aan het einde van het jaar de tentoonstelling *Hoezo Seks?* ontmanteld. In deze tentoonstelling stonden veel en voornamelijk grote objecten, die allemaal weer hun plek in het depot moeten zien te krijgen. Een omvangrijke klus, omdat hiervoor eerst ruimte gemaakt moet worden. Om die reden is een deel van de *Hoezo Seks*-objecten op dit moment nog opgeborgen in een tijdelijke opslagruimte. Naar verwachting zullen alle objecten in 2023 weer in het juiste depot zijn opgeslagen.

Het museum als onderneming

41

De impact van Covid in 2022 was met name nog in de eerste maanden van het jaar voelbaar. Daarna keerden we langzaam terug richting een normale situatie. Reguliere en zakelijke bezoekers vonden naarmate het jaar vorderde steeds meer hun weg naar het museum terug, maar het schoolbezoek kwam pas in het najaar echt op gang.

Er is veel tijd en energie gestoken in het creëren van een veilige omgeving en sfeer, zonder het 'coronamaatregelgevoel'. Waar mogelijk zijn zaken in het begin extra ruim opgezet en bleven bijvoorbeeld de ontsmettingspalen op strategische plaatsen beschikbaar.

Dat de museumsector in 2022 moeizaam herstelde van alle coronaperikelen wordt bevestigd door de Museumvereniging. Er waren maar een paar uitzonderingen die bovengemiddeld presteerden: de Openluchtmusea en musea die heropenden met grote nieuwe tentoonstellingen. Het belang van de nieuwe vaste presentaties die wij aan het ontwikkelen zijn en die openen in de loop van 2023 is dus groter dan ooit.

Financiën

Natuurmuseum Brabant stelt de goede banden met zijn hoofdsubsidiënt, de gemeente Tilburg, bijzonder op prijs. Als BIS-instelling van de gemeente worden er telkens voor een periode van vier jaar afspraken gemaakt over de basissubsidie. De huidige subsidieperiode begon in 2021 en eindigt in 2024.

In 2022 heeft het museum een aanvraag ingediend voor een bijdrage uit de Lokale Educatieve Agenda (LEA) voor de LEA-periode 2023-2026, voor het verzorgen van natuur- en duurzaamheidseducatie en de NDE-hub activiteiten van het museum. Het aangevraagde jaarlijkse bedrag is toegekend voor de vierjarige periode van de LEA. Dit is de eerste keer dat Natuurmuseum Brabant over LEA-gelden kan beschikken, een zeer welkome ontwikkeling. En, minstens zo belangrijk: een erkenning van het belang van onze diensten binnen het leerecosysteem van Tilburg. Met de LEA-bijdrage komen wij een flinke stap verder richting ons streven om natuur- en duurzaamheidseducatie beschikbaar en toegankelijk te maken voor leerlingen van alle leeftijden.

Het museum is ook dankbaar voor de jaarlijkse natuureducatiesubsidies die we ontvangen van enkele Tilburgse buurgemeenten. Deze subsidies maken het voor scholen, BSO's en andere organisaties binnen die gemeenten mogelijk om gebruik te maken van de NMB-pas en van onze educatieve activiteiten, zoals de uitleen. In 2022 ontvingen we subsidie van de gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Gilze-Rijen, Goirle en Oisterwijk.

Het museum had al eerder een aanvraag ingediend voor een bijdrage uit het coronaherstelfonds, opgericht door de gemeente. In het voorjaar kregen we hieruit een voorschot. In het najaar van 2022 werd het bedrag definitief vastgesteld. Wij zijn uiteraard ontzettend blij met deze impuls aan ons herstel. Conform afspraak worden de middelen in 2022 en 2023 ingezet voor kosten die te maken hebben met het herstel van het museum, om terug te keren naar de situatie zoals die was voor de pandemie.

In 2022 zijn de generieke steunmaatregelen van de Rijksoverheid opgeheven. Het museum heeft tijdens de pandemie gebruik gemaakt van alle overheidssteun die van toepassing was, zoals NOW en TVL. Vanwege de enorme hoeveelheid verantwoordingen die de overheid te

verwerken heeft, zijn ten tijde van het opstellen van dit jaarverslag de definitieve bedragen voor enkele tranches van deze regelingen nog niet definitief vastgesteld.

Om grote projecten te realiseren, blijft het museum afhankelijk van additionele gelden via fondsen, projectsubsidies, schenkingen en sponsors. In 2022 zijn toekenningen geweest van het Mondriaan Fonds en de gemeente Tilburg. Onder de HR-voucherregeling van het Mondriaan Fonds kon de overstap naar de museum-cao mede gefinancierd worden. De gemeente Tilburg stelde geld beschikbaar voor het ontwikkelen van nieuwe leskisten horend bij *Natuur om de Hoek* en om een boost te geven aan ons NDE-aanbod.

In 2022 is ook een aantal projecten afgerond: *(In)begrepen!*, ons verrijkmiddel voor bezoekers met een beperking, is gerealiseerd en wordt in 2023 in gebruik genomen. Dit product, mogelijk gemaakt middels cofinanciering van de Provincie Noord-Brabant, bestaat uit een tablet met daarop een unieke, op maat gemaakte applicatie die extra informatie, activiteiten en (bewegend) beeldmateriaal beschikbaar stelt voor bezoekers die bijvoorbeeld slechtziend of rolstoelafhankelijk zijn. *(In)begrepen!* maakt deel uit van het Diversiteit en Inclusie (D&I) pad van het museum, waarover hieronder meer.

Ook *Natuur om de Hoek* fase twee en het Kickstart Cultuurfonds project zijn in 2022 afgerond, net als het NLBIF-registratieproject.

Via de website kunnen bezoekers ons financieel steunen door te klikken op de 'steun ons' button en een bedrag in te vullen. Ook kunnen donaties worden gedaan via de onlineticketing omgeving (als onderdeel van het betalingsproces) en dankzij de QR-code bij Project Mammoet op de tweede verdieping. Tenzij anders vermeld (bijvoorbeeld bij een speciale actie zoals de mammoet) zijn algemene donaties bedoeld om het inhoudelijke werk van het museum te ondersteunen.

Café, winkel en zaalverhuur

Het café, de museumwinkel en de zaalverhuur zorgen normaliter voor een belangrijke bijdrage aan de eigen inkomsten van het museum. Door de sluiting aan het begin van het jaar en de beperkingen in de horeca is dat in 2022 een lagere bijdrage geworden dan gebruikelijk.

Museumcafé

Het café heeft een moeilijk jaar achter de rug. Het inschatten van het aantal te verwachten bezoekers op een dag was moeilijker dan voorheen, met het wegvallen van de maatregelen en publiek dat weer moest wennen aan eropuit gaan. We moesten de juiste balans zien te vinden. Waar zijn bezoekers naar op zoek? Een uitgebreide lunch waardoor de wachttijd kon oplopen, of toch liever een snellere hap zodat bezoekers weer snel het museum in konden? Wat was het effect van hoge inflatie op het uitgavenpatroon? In deze zoektocht zijn verschillende menukaarten de revue gepasseerd in 2022. Daarbij stond altijd de vraag van de bezoekers centraal, maar ook de mogelijkheden van de keuken en het beperken van verspilling werden in acht genomen. Uiteindelijk vonden we een werkwijze waarmee we verder konden: een "drukke-dagkaart" met minder keuzes bleek prima te werken in de weekenden en vakanties, zowel voor de bezoekers als voor (de druk op) het personeel.

Daarnaast was er nog de problematiek van het aannemen en houden van horecapersoneel. De markt was veranderd na corona. Er waren meer dan genoeg vacatures, en daar waar vooral oproepkrachten ons helpen in het café werd de uitdaging om personeel te vinden groot. Ook daar is nu een balans in gevonden; al blijft het soms lastig om een juiste inschatting te maken van het verwachte aantal bezoekers en het personeel dat dan op een dag nodig is. Wanneer bijvoorbeeld het weer plotseling omslaat, kan dat zomaar enkele honderden bezoekers meer of minder betekenen op een dag.

Museumwinkel

De winkel is, na een tijdelijke verplaatsing naar de receptie terwijl de Potviszaal werd gerenoveerd, weer teruggeplaatst naar de fraai opgeknapt ruimte onder het balkon. Buiten dat de winkelruimte geheel geschilderd is en een nieuwe verlichting en vloer heeft gekregen, is de inrichting nu veel eigentijdser en duurzamer ingericht qua schappen en kasten. Ook het assortiment is uitgebreid met educatieve pakketten en meer duurzame producten gericht op volwassenen. Het is nu een volwaardige museumwinkel; een ruimte waar je als bezoeker graag nog even wilt shoppen.

Zaalverhuur

De zaalverhuur is de laatste jaren steeds meer een bron van inkomsten geworden voor het museum. Nadat de diverse zalen voordat het museum weer openging grondig waren opgeknapt, zijn er professionele foto's gemaakt van de te verhuren ruimtes en hun faciliteiten. Van dit aanbod is een aantrekkelijke brochure gemaakt, waarin ook een interview met de manager Bedrijfsvoering en de teamleider van het café zijn opgenomen. Onze zalen en cateringmogelijkheden werden zo op een mooie en duidelijke manier zichtbaar gemaakt. Na verspreiding heeft de brochure al een aantal verhuren opgeleverd. De HOVO (Hoger Onderwijs Voor Ouderen) heeft ons op deze manier gevonden en elke week wordt er een aantal van hun cursussen in ons museum gegeven. We zijn erg verheugd met deze nieuwe samenwerking.

Organisatie

In 2022 is er een aantal projecten geweest op het gebied van de organisatie.

D&I

Natuurmuseum Brabant heeft bewust gekozen voor een actieve deelname aan het meerjarige project *Samen Inclusief* van de Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC). Drie van de vier MT-leden hebben zich gecommitteerd aan de programma's publiek, partners en personeel. Dit bracht als groot voordeel met zich mee dat de medewerkers van het museum zagen hoe belangrijk het MT dit onderwerp vindt, en het zorgde voor een gemakkelijke cross-over wat betreft onderlinge kennisdeling en beleidsbepaling. Het MT heeft gretig gebruik gemaakt van de georganiseerde workshops en het aanbod uit de verschillende programma's en heeft de opgedane kennis gebruikt in de eerste acties richting een uitgewerkt D&I-beleid.

Omdat D&I over heel veel onderwerpen gaat, met talloze bijbehorende actiemogelijkheden, hebben we van het begin af aan geprobeerd om overzicht te houden op wat bij ons past, wat nodig en mogelijk is. En ook vooral de vraag te stellen: wat is er al wel?

Voor de werkgroep D&I van het museum, die bestaat uit een afvaardiging van alle niveaus en afdelingen van de organisatie, hebben we een workshop Nieuw Publiek geregeld. Voor vrijwel het voltallige personeel was er een training over hoe om te gaan met slechtziende en blinde bezoekers. Dit werd als zeer positief en leerzaam ervaren. De volgende training zal gaan over hoe je onderling met elkaar omgaat wanneer de gedragingen en gedachten (wezenlijk) verschillen. Verder hebben de MT-leden en verschillende medewerkers van de afdeling Marketing en Communicatie deelgenomen aan diverse workshops: Inclusief werven en selecteren, Inclusief schrijven en Inclusief leidinggeven. In de fotosessies en de communicatie naar buiten letten we specifiek op inclusief taalgebruik, en onze foto's reflecteren zoveel mogelijk welke bezoekers wij zien en graag meer zouden willen zien.

Behalve het volgen van trainingen en workshops hebben we zelf ook workshops (mede) verzorgd: tijdens het Museumcongres (Inclusion Clinic) en tijdens de projectdagen van *Samen Inclusief*. We waren ook bij de D&I dag op de conferentie van Ecsite. Alle stappen die de afgelopen periode zijn gezet, zijn aan de orde gekomen tijdens de personeelsbijeenkomsten die wij vier keer per jaar organiseren. Op deze manier proberen we alle collega's het gedachtegoed rondom D&I mee te geven en ze vooral uit te nodigen om daarover mee te denken en te praten. Ook zijn er praktische instrumenten ontwikkeld, zoals het eerdergenoemde digitale steunmiddel *(In)begrepen!* voor bezoekers met een beperking, en een rubric (toetsingssysteem) voor het toetsen en wegen van de D&I en duurzaamheid van mogelijke partners, leveranciers en producten. D&I is een pad, geen project: de komende jaren trachten we D&I een vanzelfsprekend onderdeel te laten zijn van onze dagelijkse gang van zaken.

Personeel

2022 is ook op het gebied van personeel een uitdagend jaar geweest. Zoals eerder vermeld was het moeilijk om, met name, oproepkrachten, te vinden of te houden. Ook waren er twee vaste medewerkers die langdurig uitvielen in verband met ziekte en twee medewerkers die met zwangerschapsverlof gingen. Ook zij moesten tijdelijk vervangen worden.

In 2022 zijn we gestart met een nieuw verlofregistratiesysteem. Wat voorheen nog met vakantiekaarten in Excel gedaan werd, wordt nu digitaal in het salarissysteem vastgelegd. Medewerkers kunnen vanuit hun werknemersportaal, thuis of op het werk, verlofverzoeken indienen. De manager keurt dit goed- of niet. Het aanvragen van verlof is op deze manier zowel makkelijker als duidelijker. Er is nu beter inzicht in de openstaande verlofuren van de medewerkers waardoor er eerder gestuurd kan worden om te voorkomen dat de verlofurenstapel te hoog wordt. Er is ook een nieuw facilitair managementsysteem geïmplementeerd: Prequest, waarin zowel storingen en verzoeken alsook zaalreserveringen opgenomen kunnen worden. Groot voordeel van dit geïntegreerde systeem is dat er, in plaats van meerdere Outlook Agenda's, één systeem is dat leidend is, en er overzichtelijke processen zijn die in real-time verwerkt en actueel gehouden kunnen worden.

Op personeelsgebied zijn er verder zes edities rondgestuurd van de interne nieuwsbrief *De Grondeekhoorn* en vonden er elk kwartaal personeelsbijeenkomsten plaats.

Er waren feestelijke momenten: we vierden een mooi 25-jaar-in-dienst jubileum. Het personeelsuitje (het mocht weer!) ging dit jaar naar Naturalis, gevolgd door een zonnige barbecue. December begon goed met een personeelsborrel, tevens sneak preview van de vernieuwde *Potviszaal* en de nieuwe *Comedy Wildlife* tentoonstelling. En uiteraard is er in december de jaarlijkse kerstborrel voor het personeel en hun partners georganiseerd. Er zijn financiële tegemoetkomingen geweest voor personeel in dienst (peildatum 3-11-2021), zoals een eenmalige uitkering van €1.200 bruto waarin een verrekening heeft plaatsgevonden van eenmalige coronacrisis uitkeringen in 2021. En tevens is er een CTB (Corona Toegangs-bewijs) uitkering gedaan van € 50,- waar de privételefoon gebruikt is voor de CTB check bij de receptie of in het café.

We maken ons als management aanhoudend zorgen over de werkdruk bij medewerkers, veroorzaakt door onderbezetting. Het museum heeft onvoldoende FTE voor zijn grootte, maar is niet kapitaalkrachtig genoeg om dat zelf op te kunnen lossen. De pandemie heeft deze situatie nog verergerd. Dankzij een bijdrage uit het herstellfonds kunnen we op bepaalde punten binnen de organisatie tijdelijk een aantal uren extra betalen of extra krachten inhuren. Dit geeft op korte termijn wel wat adem, maar hoe het verder moet met deze noodzakelijke krachten na 2023 is onduidelijk. De zorgen over hoe we dit structureel kunnen oplossen blijven.

Museum-cao

Tot en met 2022 volgden wij de gemeente-cao voor salariëring en verlof, en hadden we een eigen arbeidsvoorwaardenregeling. Beide schuurden soms met de museale realiteit. Dankzij het toekennen van een HR-voucher door het Mondriaan Fonds konden wij laten onderzoeken welke cao het beste paste bij het museum. Na dit onderzoek bleek, niet geheel onverwacht, dat de museum-cao als beste uit de vergelijking kwam en veel beter bij onze organisatie zou passen.

Er is daarom besloten om de museum-cao te gaan volgen. Hiervoor diende een gedegen onderzoek plaats te vinden. Na een tweede succesvolle aanvraag voor een HR-voucher kon ook dit onderzoek gesubsidieerd plaatsvinden en door externe arbeidsjuristen uitgevoerd worden. Alle punten van de huidige cao en de arbeidsvoorwaardenregeling werden vergeleken met de museum-cao. Uitgangspunt van de overstap was uiteraard dat niemand er op achteruit zou gaan. Er werd voor de medewerkers inzichtelijk gemaakt op welke punten de cao's van elkaar verschilden, en hoe dit opgelost zou worden. Ook werd er aan de museummedewerkers een presentatie gegeven door de partijen die het onderzoek hebben gedaan. Daarin werd het proces gedeeld, de wijzigingen op een rijtje gezet en het verdere proces uit de doeken gedaan. Iedereen heeft ook een individueel gesprek gehad met iemand van de externe organisatie, de Directeur-Bestuurder en de Manager Bedrijfsvoering. Het hele proces is succesvol doorlopen: per 1-1-2023 volgen we de museum-cao en is er een nieuw personeelshandboek van kracht.

Facilitaire zaken

De afdeling Facilitaire Zaken heeft afgelopen jaar bepaald niet stilgezeten; ze hebben een behoorlijke lijst projecten aangepakt en uitgevoerd.

Aan het begin van het jaar zijn de 'finishing touches' gegeven aan een nieuw collectiedepot.

In de tijdelijke tentoonstellingszaal op de tweede etage is de *Comedy Wildlife Photography Awards 2021* tentoonstelling ontmanteld en is de nieuwe tijdelijke tentoonstelling *Van Potlood tot Pixel* gerealiseerd. Later in het jaar is die eveneens ontmanteld om plaats te maken voor de *Comedy Wildlife Photography Awards 2022*.

De *Potviszaal* is geheel vernieuwd. Voordat er gestart kon worden met de werkzaamheden zijn alle collectiestukken verwijderd. De potvis, die te zwaar is om te verplaatsen, moest echter blijven hangen en is daarom een aantal maanden ingepakt geweest, om stof en schade te voorkomen. In de zaal is een nieuwe vloer gelegd, waaronder ook een vochtscherm is aangebracht zodat kou minder kans heeft.

Tevens is de gehele zaal geschilderd, inclusief het plafond. Leidingen en diverse wanden zijn weggehaald en opnieuw opgebouwd. Er is nieuwe ledverlichting gekomen, en ook een nieuwe afzetting, waardoor de potvis nu helemaal tot zijn volle recht komt.

Om de potvis heen is een geheel nieuwe tentoonstelling ingericht met informatiebanieren over de potvis zelf, de kegelrob en de tuimelaar. Een nieuwe serie ingebouwde vitrines toont schelpen uit de verschillende wereldzeeën. Ontwerp en realisatie van de bouwkundige elementen is gedaan door Facilitaire Zaken, de verlichting is verzorgd door Erco en de banieren door Van Riet Ontwerpers.

Tegelijk met de *Potviszaal* is ook de ingang van de IJstijdzaal aangepast, op een zodanige manier dat bij binnenkomst direct de hele potvis zichtbaar is. Een kunststukje dat de nodige bewonderende reacties oproept bij bezoekers.

Tenslotte is ook het IJstijd-leslokaal in z'n geheel gerenoveerd, de IJstijdzaal zelf gedeeltelijk.

Facilitaire Zaken heeft ook de nodige werkzaamheden verricht in de nieuwe winkel.

Later in het jaar werd de tentoonstelling *Hoezo Seks?* ontmanteld door de Technische Dienst. Voor het afvoeren van de materialen werd een aantal malen een kraan gehuurd, plus een aantal containers. Materiaal dat hergebruikt kon worden, is opgeslagen in de loods van het museum.

De afdeling Facilitaire Zaken is ook nauw betrokken geweest bij de invoering van het facilitair management systeem Prequest. Dit omvatte het hele proces: Inrichting van het systeem, demo's geven en instructies geven aan collega's hoorden hier allemaal bij.

Er is een start gemaakt met het opknappen van de kantoren die vrij zijn gekomen na het vertrek van de voormalige onderverhuurder, de Brabantse Milieu Federatie. Er is schoon-gemaakt, vloerbedekking en loze leidingen zijn verwijderd en er zijn twee tijdelijke ruimtes gerealiseerd: een kolfruimte en een depot. In 2023 worden de werkzaamheden voltooid en kunnen de kantoren in gebruik worden genomen.

In samenwerking met de gemeente is het gehele brandmeldinstallatiesysteem in het pand vernieuwd. Aan de buitenzijde is het pand geschilderd door een externe partij. Rotten stukken hout zijn vervangen en kozijnen en muren zijn weer netjes geschilderd. Ook is er begonnen aan het schoonmaken en schilderen van het hek aan de Spoorlaan.

Fastlane

Het verduurzamen van het vastgoed in eigendom van de gemeente staat nog steeds op de agenda, maar is in 2022 wederom door de gemeente uitgesteld. Het museumgebouw hoort nog bij de eerste tranche te verduurzamen panden. Van uitvoering zal waarschijnlijk pas in 2024 sprake zijn. Het bestuur blijft nauw overleg voeren met de gemeente over de planning en impact van de werkzaamheden op het museumbedrijf, inclusief mogelijke frictiegelden wegens het verwachte negatieve effect op de bezoekersstroom en -ervaring. Uitgangspunten blijven dat het museum in bedrijf kan blijven met zo min mogelijk ongemak voor bezoekers - hoewel enige overlast onvermijdelijk is- en dat het museum geen financiële schade wordt berokkend.

Samenwerkingen

We werken graag samen met andere musea, culturele en natuurhistorische instellingen én bedrijven. Een lijst van partners in 2022 is te vinden in de bijlagen.

Eindresultaat

Het jaar 2022 is met een negatief resultaat afgesloten. Toch is het aantal bezoekers hoger geweest dan we in eerste instantie verwacht hadden en het negatieve resultaat is veel kleiner dan we aanvankelijk hadden geprognoseerd. Hier zijn we heel dankbaar voor. Het is goed om te weten dat we nog steeds goed bezocht worden en dat er gestaag groeiende belangstelling is voor het museum. Met twee grote nieuwe vaste presentaties in zicht, verwachten we dus ook dat deze trend zich voortzet en dat we volgend jaar nog meer bezoekers mogen ontvangen.

Ook zijn we dankbaar dat ons eigen personeel zich weer ontzettend heeft ingezet, ondanks alle veranderingen die plaats hebben gevonden. Onze nieuwe medewerkers hebben snel hun draai gevonden in de wervelwind dat is werken in Natuurmuseum Brabant. We kijken nu vooruit richting 2023.

EXPLOITATIEREKENING OVER 2022

	Begroting 2022	Werkelijk 2022	Werkelijk 2021
Lasten			
Projectkosten	PM	416.213	131.375
Projectkosten	PM	416.213	131.375
Personeelskosten	1.270.040	1.052.039	806.928
Huisvestingskosten	638.000	619.472	573.043
Organisatiekosten	251.375	269.482	212.008
Afschrijvingen	15.000	9.639	17.569
Tentoonstellingen/activiteiten	80.250	123.911	119.740
	2.254.665	2.490.756	1.860.663
Baten			
Projectinkomsten	PM	416.213	131.375
Projectinkomsten		416.213	131.375
Saldo projectkosten:			
Entreegelden	462.850	426.272	273.698
Subsidies	1.165.148	1.261.909	1.167.812
Overige inkomsten	243.000	305.771	280.629
	1.870.998	2.410.165	1.853.514
Exploitatiesaldo	383.667-	80.591-	7.149-
Baten voorgaande jaren	-	19.595	6.362
	-	19.595	6.362
Resultaat:	383.667- (Tekort)	60.996- (Tekort)	787- (Tekort)

Het tekort is ten laste van de algemene reserve verwerkt.

Collectie en wetenschap

Collectie aanwinsten

Schenkeningen

- Vlindercollectie (meerjarige schenking), door familie Cox
- Verzameling vogelfluitjes, door Mevr. Van Genuchten
- Replica van een kop van een Platybelodon, door Het Natuurhistorisch Rotterdam
- 13-delige encyclopedie "Brehms Tierleben" uit 1921, door E.J. Nijhof
- Verzameling korstmossen, door W. van Kruijsbergen
- Poppen van vliegen uit een mammoetschedel, door A. Mol
- Mammoetbotten, door diverse schenkers

Aankopen

Diverse mammoetbotten ten behoeve van het mammoetskelet

Boeken:

- Guide to the Butterflies of the Palearctic Region, 24-delig
- Sawflies of Europe - Hymenoptera of Europe, Volume 2
- Elefantenreich: Eine Fossilwelt in Europa

Bruiklenen

Uitgeleend

- 6 objecten (honden); Museum Natura Docet, Denekamp
- 1 object (konijn); Van Gogh Museum, Amsterdam

Belangrijkste werkzaamheden per deelcollectie

Hieronder wordt kort beschreven welke werkzaamheden er dit jaar per deelcollectie zijn uitgevoerd.

Insecten

In 2022 is het samenvoegen van de vlindercollecties van Natuurmuseum Brabant en het Milieu Educatie Centrum Eindhoven (MEC) afgerond. In het depot zijn nieuwe kasten geplaatst waardoor de Europese vlindercollectie als één geheel bij elkaar is opgeborgen in insectenlades.

Daarna is gestart met het samenvoegen van collecties tropische vlinders van Natuurmuseum Brabant, het MEC en de collectie van Anton Cox.

Het eerste deel van een meerjarige schenking van de collectie Cox, die al in langdurig beheer van het museum was, heeft plaatsgevonden in 2022. Deze genereuze schenking heeft een behoorlijke impact op de grootte en de breedte van de deelcollectie vlinders van het museum.

Uit de inventarisatie van de collectie Cox in 2022 blijkt dat de hoofdcollectie van palearctische vlinders uit 248.800 exemplaren bestaat, waarvan er 235.660 tot op soort zijn gedetermineerd (verdeeld over 5541 soorten). Daarnaast bevat de collectie Cox nog 13.140 ongedetermineerde exemplaren, die vrij willekeurig verspreid zijn over de collectie. Het grootste deel van dit ongedetermineerde materiaal is inmiddels per familie bij elkaar gezet. Naast de hoofdcollectie bevat de collectie Cox ook een nevenscollectie met tropische vlinders (1693 exemplaren), overige insecten (2274 exemplaren) en overige geleedpotigen (25 exemplaren). Hiernaast bevat de collectie Cox ook een serie ongeprepareerde vlinders in papilloten met voornamelijk tropisch materiaal, dat vaak summier of niet geëtiketteerd is. In de komende jaren wordt de collectie Cox stapsgewijs ingevoerd in CB4.

Tijdens het Weekend van de Wetenschap (oktober 2022) lieten verschillende conservatoren de bezoekers in het museum kennismaken met het onderzoek naar insecten. In september hebben enkele conservatoren tijdens de Tilburg Ten Miles een kraam bemand op de SDG-boulevard in de Spoorzone, gericht op het thema biodiversiteit/leven op het land (SDG 15).

En zoals ieder jaar is ook verder gewerkt aan het sorteren, determineren en registreren van diverse insectgroepen. Annemiek van Dijk ondersteunt sinds dit jaar de conservatoren en werkt aan de solitaire plooi vleugelwespen in de collectie van Natuurmuseum Brabant.

Archeologie

Dit jaar is verder gegaan met het registreren van onze bescheiden archeologische collectie (200 records). De aanwezige objectkaarten zijn overgezet in Excel, zodat ze in een latere fase kunnen worden ingelezen in CB4. Ongeveer tweederde deel van de archeologische collectie is inmiddels beschreven in Excel.

Fossielen algemeen

Dit jaar is het laatste deel van de schenking van H. de Vries uitgezocht en gedetermineerd. De voor het museum nieuwe soorten zijn opgenomen in de collectie. Daarnaast is verder gegaan met het uitzoeken van de schenking van F. de Bruijn. De gegevens zijn gereed om te worden ingevoerd in CB4.

Fossiele zoogdieren

Dit jaar zijn de zoogdierfossielen verhuisd naar het (in 2021 ingerichte) nieuwe depot op de begane grond van het museum. De fossielen liggen nu per diersoort bij elkaar in de stellingkasten.

Ook is dit jaar verder gegaan met het fotograferen van de objecten en zijn aanvullende gegevens zoals afmeting en gewicht geregistreerd.

Verder zijn we, deels door middel van schenking en deels door aankoop, een stap dichterbij het completeren van het mammoetskelet dat we willen reconstrueren. Het skelet is nu voor ca. 90 % compleet.

Tijdens het Weekend van de Wetenschap zijn onder andere de zoogdierfossielen in het zonnetje gezet om bezoekers kennis te laten maken met de collectie en het werk van een conservator.

Gedurende het jaar zijn verschillende keren objecten gedetermineerd die door bezoekers waren aangeboden met de vraag van welk dier het bot afkomstig is.

Daarnaast hebben in verband met onderzoek naar en publicatie over onder andere de schedel van de *Balaenella brachyrhynchus* verschillende onderzoekers een bezoek gebracht aan Natuurmuseum Brabant.

Mineralen

Dit jaar is voornamelijk besteed aan het ordenen, registreren en opbergen van de laatste mineralen uit de schenking van F. de Bruin. Mineralen uit deze collectie die niet geschikt zijn voor opname in de collectie zijn verwerkt en beschreven voor educatieve doeleinden. Op een tiental stukken na is de verzameling van F. de Bruin opgeborgen en verwerkt.

Verder zijn dit jaar tijdens het Weekend van de Wetenschap onder andere de mineralen onder de aandacht gebracht. Bezoekers keken hun ogen uit en kwamen met eigen vondsten ter determinatie.

Dergelijke verzoeken ter determinatie zijn dit jaar vaker binnengekomen en uitgevoerd.

In december heeft Hans Zaaijer na jarenlange inzet helaas afscheid genomen van zijn werk als mineralenconservator. We zullen zijn inbreng op zowel inhoudelijk als collegiaal gebied zeker gaan missen. We blijven wel graag gebruik maken van zijn kennis, zij het op afstand.

Gesteenten

Dit jaar is begonnen met de beoordeling van de 'collectie Baselmans'; een collectie zwerfstenen die gedurende meer dan 40 jaar werd verzameld in de Brabantse Kempen. Met name de grote hoeveelheid zwerfstenen met fossielafdrukken blijkt uiterst interessant te zijn en vormt een waardevolle aanvulling op de collectie.

Zand

Dit jaar is gestart met het ordenen van het zand uit de schenking van H. de Vries. Het zand wordt geografisch geordend. De vondsten uit Europa zijn geordend per land. De Nederlandse zanden zijn geordend op provincie. De zanden van verschillende tijdvakken en formaties zijn ingevoegd bij de vindplaatsen. De deelcollectie zanden met foraminiferen zijn geografisch en geordend en genummerd. Deze collectie moet nog inhoudelijk gecontroleerd worden.

Koraal

-

Schelpen

-

Herbarium

De ontsluiting van het herbarium van Ad Haans, frater Angelus bij de Fraters van Tilburg, is dit jaar afgerond. Er zijn 599 planten behouden van deze verzameling. De niet-gedetermineerde planten, vooral uit de Alpen, zijn met hulp van Rob Vereijken op naam gebracht.

Dit jaar zijn er 24 nieuwe planten toegevoegd aan het herbarium; dit gaat om bijzondere waarnemingen uit Midden-Brabant.

Zaden

De zadencollectie is uitgebreid van 3243 eenheden (1518 soorten) eind 2021 naar 3301 eenheden (1530 soorten) eind 2022. In de zomer van dit jaar is de zadencollectie gedigitaliseerd en gecontroleerd, waarbij tevens waar nodig de naamgeving is aangepast aan de meest recente soortenlijst van de NDFF. Ook heeft voor de zadencollectie een nummer- en standplaatscontrole plaatsgevonden in verband met de verhuizing naar depot 1A en de invoering in CB4.

Gallen en mijnen

Dit jaar is voor de collectie gallen en mijnen een nummer- en standplaatscontrole uitgevoerd in verband met de verhuizing naar depot 1A en de overstap naar CB4.

Mossen

Dit jaar is de schenking van H. Backx verder afgerond. Ook de geschonken collectie van G. Zwanikken is ontsloten. Vaak zijn het dublures en is het materiaal al in onze collectie aanwezig. Om die reden zijn alleen de belangrijke en of bijzondere waarnemingen bewaard.

Myxomyceten

-

Korstmossen

In oktober 2022 heeft W. van Kruijsbergen zijn collectie korstmossen geschonken aan Natuurmuseum Brabant. De collectie was goed gedetermineerd en voorzien van vondstgegevens. In november en december is deze verzameling geordend, opnieuw verpakt, genummerd en geregistreerd. Daarnaast is de reeds aanwezige collectie korstmossen verhuisd naar depot 1A en gecontroleerd op nummer en standplaats. Alle gegevens over deze deelcollectie staan beschreven in CB4.

Paddenstoelen

Dit jaar is begonnen aan de zogenaamde tweede ronde; alles wordt nogmaals gecontroleerd. Waar nodig werden soortnamen geüpdatet (n.a.v. DNA-bepalingen door de Nederlandse Mycologische vereniging) en de gegevens aangevuld met de documentatie van de heer Benjaminsen. Ook worden de gebruikte plastic zakjes bij de convoluten vervangen door papieren verpakkingsmateriaal. Daarnaast zijn de nieuw binnengekomen paddenstoelen verpakt, genummerd en geregistreerd.

Vogels

-

Zoogdieren

-

Boeken en tijdschriften

Dit jaar is verdergegaan met het inventariseren welke tijdschriften online toegankelijk zijn. De papieren jaargangen van deze titels zijn verwijderd. Dit proces is inmiddels afgerond. Verder zijn er diverse boeken in de database opgenomen en vervolgens ingewerkt en in de desbetreffende kasten opgeborgen.

Archief

-

Conservators

In 2022 werkten aan de collectie:

Aad van Diemen, *honorair conservator bijen en wespen*

Ad Mol, *honorair conservator bladwespen*

Andrea Dekkers, *honorair conservator spinnen*

Ankie de Wijs, *honorair collectie assistent paddenstoelen, korstmossen*

Annelies van Gerwen, *honorair archivaris*

Brigit Pontzen, *honorair collectie assistent paddenstoelen*

Cor Borghouts, *honorair collectie assistent insecten (kevers)*

Emiel Bouvy, *honorair conservator ongewervelden*

Frans Groenen, *honorair conservator vlinders*

Geert Willemen, *honorair conservator fossielen*

Hans Zaaijer, *honorair conservator mineralen*

Jan de Bruijn, *honorair conservator gesteente*

Jan van de Wiel, *honorair collectie assistent herbarium*

Joost Vermeë, *honorair conservator gesteente*

Kees van Hooijdonk, *honorair conservator Pleistoceen*

Leden van de insectenwerkgroep KNNV-afd. Tilburg

Marie-Cécile van de Wiel, *honorair conservator planten*

Marij Klijsen, *honorair collectie assistent paddenstoelen*

Mieke Leerschool, *honorair conservator gesteente*

Nadine Müller, *coördinator collectie en wetenschap*

Paul van Wielink, *honorair conservator ongewervelden*

Peter Buster, *honorair conservator fossielen*

Peter van Ruth, *honorair conservator mossen*

Rien van der Braak, *honorair conservator mineralen*

Regina Oors, *honorair conservator bijen en wespen*

Rob Macaij, *honorair conservator mineralen*

Ron Felix, *honorair conservator loopkevers*

Theo Peeters, *honorair conservator vliesvleugeligen*

Tineke Cramer, *honorair conservator libellen*

Wim Klein, *honorair conservator bijen, wespen*

Publicaties

GBIF

De volgende link leidt u naar alle 78 publicaties op GBIF waarin Natuurmuseum Brabant is geciteerd in 2022.

<https://www.gbif.org/resource/search?offset=60&contentType=literature&year=2022,2022&publishingOrganizationKey=84834ee7-dc9f-4085-abee-13fa7bb47c7d>

Entomologische publicaties

Črzný, M. & van Zuijlen, J.W.A., 2022. *New faunistic records of Agromyzidae (Diptera) from the Netherlands*. - Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturalis 71: 81-89.

Mol, A.W.M., 2022. *Proeftabel voor de families en genera van de bladwespen uit Nederland en België (Hymenoptera: Symphyta)*. - Uitgave Sectie Hymenoptera Nederlandse Entomologische Vereniging. 67 pp.

Mol, A.W.M., 2022. *Phylloecus faunus, een nieuwe halmwesp voor Nederland*. - Nederlandse Faunistische Mededelingen 59: 43-47.

Peeters, T., 2022. Boekbespreking: *Natuurmuseum Brabant een museum voor iedereen*. - De Oude Ley 44 (3): 15-17.

Peeters, T., 2022. Boekbespreking: *De wesp*. - HymenoVaria 26: 99-101.

Toezicht en directie

Governance Code Cultuur, Code Diversiteit en Inclusie en Fair Practice Code

Stichting Natuurmuseum Brabant wordt bestuurd volgens het Raad van Toezicht-model. De stichting onderschrijft de principes en best-practice bepalingen uit dit model, zoals beschreven in de Governance Code Cultuur. Naast hetgeen vastgelegd is in de statuten, zijn de taken en bevoegdheden van de directeur-bestuurder verder aangeduid middels een bestuursreglement en die van de Raad van Toezicht middels een RvT-reglement. Het museum onderschrijft ook de principes van de Code Diversiteit en Inclusie en de Fair Practice Code en past deze toe. Ook opereert het museum conform de ICOM Ethische Code Musea, de Ethische Code Natuurhistorische Musea en de Erfgoedwet.

Samenstelling bestuur 2022:

Directeur-bestuurder

Mevrouw Dr. F.B.R. Zachariasse

Nevenfuncties

Voorzitter, Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties, Rotterdam

Penningmeester, Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC), Amsterdam

Lid Adviescommissie Natuur, Prins Bernhard Cultuurfonds, Amsterdam

Lid Adviescommissie, Hidden Biodiversity Project, Leiden

Lid Stuurgroep, Triceratops on Tour, Leiden

Lid Algemeen Bestuur, Stichting Brabants Landschap, Haaren

Lid Strategisch Partneroverleg, Van Gogh National Park, 's-Hertogenbosch

Voorzitter Raad van Toezicht, CiST Cultuureducatie en Talentontwikkeling, Tilburg

Vicevoorzitter Raad van Toezicht, Plein 013 Samenwerkingsverband, Tilburg

Lid Raad van Toezicht, De Cultuurkantine, Breda

Adviseur Cultuurraad, Cultuur Eindhoven, Eindhoven

Lid Cultuuralliantie, Tilburg

Samenstelling Raad van Toezicht 2022:

voorzitter

De heer drs. L.J.C.G.M. van der Veen

vicevoorzitter

Mevrouw drs. A-M.E. Hartog

lid

De heer prof. dr. M. Zeelenberg

lid

Mevrouw mr. R. van de Laarschot

lid

De heer drs. A.R. Wolters

	Medewerkers in loondienst	Diamant medewerkers	Oproep- krachten	Vrijwilligers	Totaal medewerkers	Totaal FTE
Directie	1				1	1
Bedrijfsvoering en secretariaat	3				3	2.25
Facilitaire zaken	4	1		5	10	5.72
Gastservice	6	3	8	11	28	8.18
Presentatie en educatie	8		2	1	11	6.48
Collectie en wetenschap	2			28	30	5.70
Marketing en communicatie	4			4	8	3.27
Totaal	28	4	10	49	91	32.60

Natuurmuseum Brabant geniet geregistreerde museumstatus en is lid van de Nederlandse Museumvereniging, de Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC), de Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties (SNNC) en Ecsite: European Network Science Centres & Museums. In het geval van de VSC en de SNNC is het museum ook betrokken op bestuursniveau.

Verder is het museum aangesloten bij het Distributed System of Scientific Collections consortium (DiSSCo), de Netherlands Biodiversity Information Facility (NLBIF) en de Global Biodiversity Information Facility (GBIF) en heeft als wetenschappelijke instelling ROR, GRID en ISNI registraties.

Het museum benadrukt het belang van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals – SDG's) van de Verenigde Naties en is aangesloten bij Tilburg voor Global Goals. Het museum is ook betrokken bij de Klimaatadaptatie Stapstenen en de Biodiversiteitsuitvoeringsplan van de Gemeente Tilburg.

De collectie van het museum maakt formeel deel uit van de Natuurhistorische Collectie Nederland.

Samenwerking 2022

69

Natuurmuseum Brabant werkt graag en vaak met samenwerkingspartners van zowel binnen als buiten de natuurhistorische en museale velden. In 2022 heeft het museum samengewerkt met de volgende organisaties/ bedrijven:

Albert Heijn	Museum De Pont, Tilburg
ANWB	De Museumfabriek, Enschede
Basisschool Aboe el-Chayr	Museumvereniging
Basisschool De Cocon	Natura Docet Wonderryck Twente, Denekamp
Basisschool De Stappen	Naturalis Biodiversity Center, Leiden
Basisschool De Triangel	Natuur & Milieu
Basisschool De Vijf Hoeven	Natuurhistorisch Museum Maastricht
Basisschool De Zuidwester	Natuurmuseum Fryslân, Leeuwarden
Basisschool Den Bijstere	De Nieuwe Vorst
Basisschool Koningshaven	NK-Tegelwippen
De Bastei, Nijmegen	NLBIF
Bibliotheek Midden-Brabant	Ontdekstation013
Brabants Landschap	Openbare Basisschool Panta Rhei
Breda University of Applied Sciences	OpenMinded IT
Campus013	Buitenschoolse opvang Panta Rhei
CiST	PABO Tilburg
Citymarketing Tilburg	Paradox
Comedy Wildlife Photography Awards	Park 1
ContourdeTwern	Platform Biodiversiteit Tilburg
Cultuuralliantie Tilburg	Platform Speelnatuur Tilburg
De Cultuurkantine	Poppodium 013
De Krachtcentrale	Prins Bernhard Cultuurfonds, Amsterdam
Diamant groep	Provincie Noord-Brabant
Discovery Museum, Kerkrade	Quest, Hilversum
DiSSCo	De Rooi Pannen recreatie Tilburg
Ecomare, Texel	Safaripark Beekse Bergen
Erfgoed Brabant	Stadsmuseum Tilburg
Erfgoed Tilburg	Stichting Max Velthuijs
Factorium	Stg. Museumkaart
Fontys Hogeschool v.d. Kunsten	Stg. Nederlandse Natuurhistorische Collecties (SNNC)
Gallo-Romeins Museum Tongeren	TextielMuseum, Tilburg
Gemeente Alphen-Chaam	Teylers Museum, Haarlem
Gemeente Baarle-Nassau	Theaters Tilburg
Gemeente Gilze-Rijen	TicketPlus
Gemeente Goirle	Tilburg 4 Global Goals
Gemeente Tilburg	Tilburg University
GBIF	T-Primair
Groen013	Tripper
HAS Hogeschool 's-Hertogenbosch	Universiteitsmuseum Utrecht
Hall of Fame	Un Bietje Groen
Het Natuurhistorisch, Rotterdam	Van Gogh Museum, Amsterdam
IJfontein	Van Gogh Nationaal Park i.o.
INTK	Van Riet Ontwerpers
IVN Brabant-Limburg	Vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling (GDO)
Kempens Landschap (België)	Vereniging voor wetenschapsmusea en science centers (VSC)
Kindercampus Oculus	Vincent's Tekenlokaal
KNNV afdeling Tilburg	Visit Brabant
Landschappen NL	Vrije School Tilliander
LocHal	VVV Tilburg
Mondriaan Fonds	Weekend van de Wetenschap
Mooi zo, Goed zo	YIPP Interactive People
Mudware	Yuverta (opleidingen Stad & Mens en Eco & Wildlife)
Museon, Den Haag	Het Zuidelijk Toneel

Dit jaarverslag is tot stand gekomen met bijdragen van:

Janneke Bos, Corine-anne van Hekke, Anke Jongen, Nadine Müller, Merel Peters, Karina Roovers, Rick Ruskus, Loeks van der Veen, Suzanne Visser en Fiona Zachariasse.

Foto's (tenzij anders aangegeven):

*Natuurmuseum Brabant
Maria van der Heyden*

Comedy Wildlife Photography Awards:

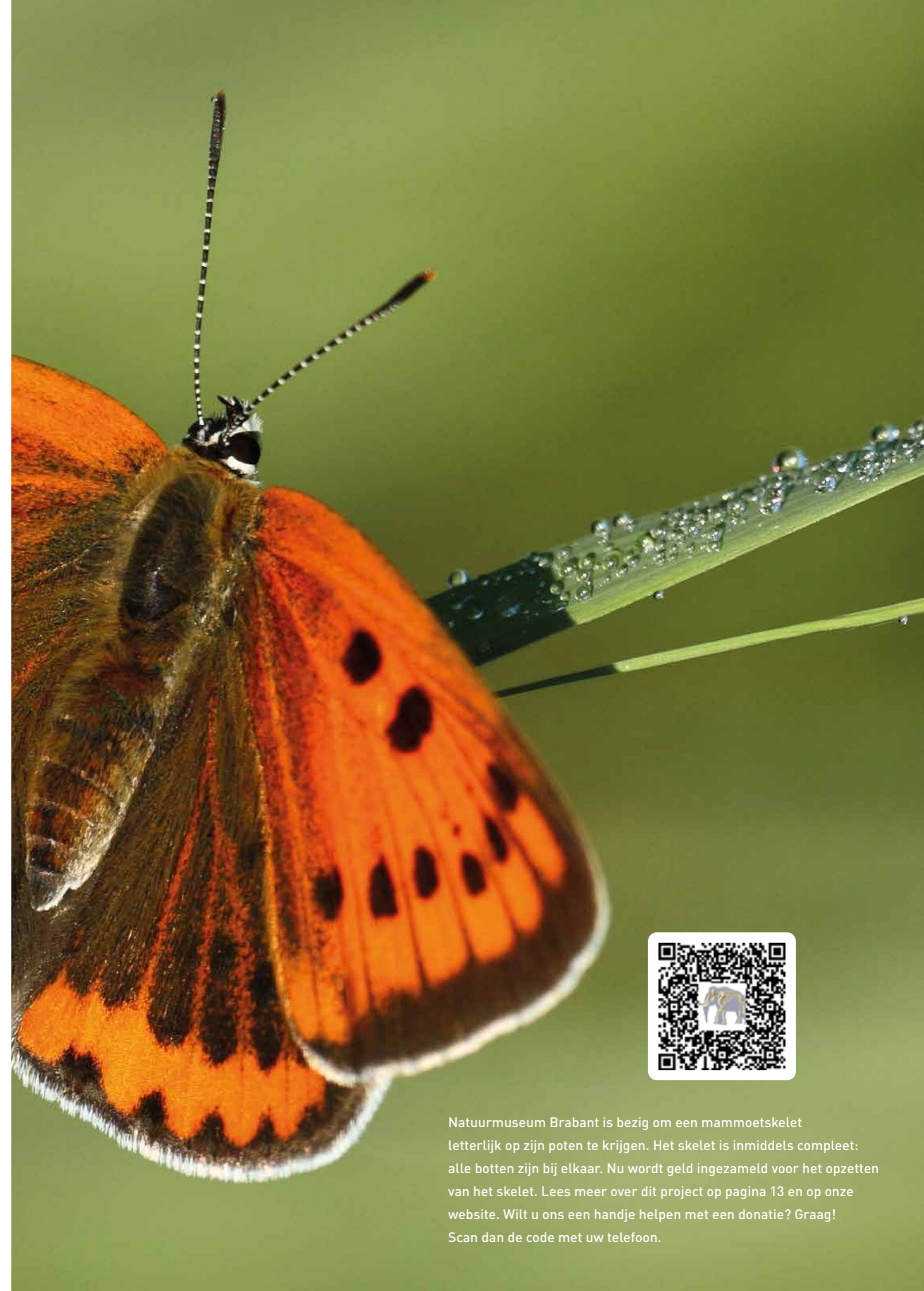
Alison Buttigieg, John Chancy, Shuli Greenstrein, Kevin Lohman, Ryan Sims

Overige foto's:

Will van Berkel, Johannes van Donge, Vincent van Zalinge

Natuurmuseum Brabant
Spoorlaan 434
5038 CH Tilburg
www.natuurmuseumbrabant.nl

Natuurmuseum Brabant is bezig om een mammoetskelet letterlijk op zijn poten te krijgen. Het skelet is inmiddels compleet: alle botten zijn bij elkaar. Nu wordt geld ingezameld voor het opzetten van het skelet. Lees meer over dit project op pagina 13 en op onze website. Wilt u ons een handje helpen met een donatie? Graag! Scan dan de code met uw telefoon.

natuur
museum
brabant

www.natuurmuseumbrabant.nl

Spoorlaan 434

5038 CH Tilburg

+31(0)13 53 53 935

